

Beschermgodin Nehalennia is echt Zeeuws

conservator Katie Heyning

De brokstukken van een Romeinse tempel lagen in Domburg tussen het puin

Archeologie • Overblijfselen van een Romeinse tempel, gewijd aan godin Nehalennia, lagen jarenlang vergeten in een Domburgse tuin. Zeeuwse historie die in ere moest worden hersteld, vonden twee conservatoren.

Een beeldreconstructie van de overblijfselen van de tempel bij Domburg – deels brokstuk, deels tekening. FOTO PIM TOP

Orkun Akinci
Middelburg

“Het is een horrorstory, hoe er met de stenen is omgegaan.” Conservator Aagje Feldbrugge van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen kan een kleine lach niet onderdrukken, maar tegelijk is de ergernis voelbaar. De Domburgers, waar zat hun verstand al die jaren? Hebben ze eeuwenlang een echte Romeinse tempel op hun grondgebied gehad, zijn de overblijfselen lange tijd behandeld als oud puin. “De haren rijzen je te berge”, zegt collega Katie Heyning, eerder veronderd dan boos.

Wereldnieuws moet het zijn geweest, in 1647. Na een januaristorm vonden arbeiders mysterieuze stenen op het Domburgse strand, met Latijnse inscripties. Heyning: “In deze contreien was nog nooit een Romeinse tempel gevonden. Het nieuws ging als een lopend vuurtje door de Republiek en over de grens. Het was echt iets groots.”

De maanden daarna kwamen er steeds meer altaren, beelden en stenen uit het zand naar boven. Prachtig

ge exemplaren, groot en klein, die in de tweede en derde eeuw bij de tempel waren neergezet door zeelieden die bij thuiskomst de beschermgodin Nehalennia dankten voor een behouden vaart.

Heyning en Feldbrugge hebben er een jarenlange puzzel opzitten. Letterlijk bogen ze zich over de verbrokkelde erfenis aan de inheemse godin, brokstukje voor brokstukje onderzoekend wat er allemaal in elkaar paste. Want erg zuinig zijn de Domburgers niet geweest op hun bijzondere verleden.

Treurig

Zo mooi als de overblijfselen aanvankelijk waren, zo treurig was het er enkele jaren geleden mee gesteld. Eerst werden ze in de lokale kerk bewaard, soms onder lekkende goten, waar bezoekers er hun eigen teksten in kerfden. Tijdens een brand in 1848 kwam het dak naar beneden en verbrokkelden de stenen. Heyning: “Daarna hebben ze bijna twintig jaar lang buiten in een tuin gelegen, tussen het puin. Een berg stenen van vier kubieke meter. Het Zeeuws Genootschap kreeg deze berg later.”

‘De tempel heeft er ongeveer tot de tiende eeuw gestaan, lang na het vertrek van de Romeinen’

De conservatoren beschrijven de geschiedenis in hun boek *Steenrijk Domburg* dat deze week is uitgebracht. In de bibliotheek van Middelburg wijden ze bovendien een kleine expositie aan de schatten. Daar staat onder meer het enige teruggevonden stuk, de onderkant van een zuil, dat daadwerkelijk van het tempelgebouw zelf is geweest.

Hoewel het alweer bijna negentig jaar geleden is dat voor het laatst een overblijfsel van een beeld werd teruggevonden, hoopt het tweetal nog nieuwe vondsten mee te maken. Feldbrugge: “Inmiddels ligt de locatie van de tempel drie kilometer uit de kust. In 1936 is er nog eens iets in de netten van een visser blijven hangen. Maar met de geavanceerde spullen van tegenwoordig, weet je het nooit. We zouden eigenlijk systematisch de Noordzee af moeten zoeken. Doordringen in de bodem en peilen.”

Hoe anders is de situatie dertig kilometer verderop in Colijnsplaat. Hier lag destijds de tweede Romeinse haven in het huidige Zeeland, ook hier stond een tempel. Maar de Colijnsplater schat zijn historie beter

op waarde in. Heeft Domburg langs het water tegenwoordig een bescheiden beeld van Nehalennia staan, in Colijnsplaat staat sinds 2005 een heuse replica van de eeuwenoude tempel. Overblijfselen waren in 1970 uit de Oosterschelde gevist en waren veel gaver dan de inmiddels verbrokkelde stenen uit Domburg. Ze staan nu in het Rijksmuseum van Oudheden.

Grootseheid

Het is de hoogste tijd dat nu ook de Domburgers trotser op hun verleden worden, vinden de conservatoren. Heyning: “Nehalennia is echt Zeeuws. Maar met de Romeinse vondsten ging Domburg in 1647 de wereld over, vele universiteiten waren geïnteresseerd. De grootseheid van Nehalennia hoeven we niet te onderschatten. We hebben ook aanwijzingen dat de tempel er ongeveer tot de tiende eeuw heeft gestaan, dus lang na het vertrek van de Romeinen. Blijkbaar vonden de mensen het toen een belangrijk bouwwerk. Des te ongelooflijker hoe onvoorzichtig we daarna met de nalatenschap zijn omgegaan.”